

sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky. Kyiv-Mariupol, 197-198 [in Ukr.].

6. Pyrih I.V. (2019). Aktualni problemy kryminalistychnoho zabezpechennia sudovoi ekspertyzy *Aktualni problemy ekspertnoho zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia*. Proceedings of the 3rd Seminar. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. Sprav. 12-14 [in Ukr.].

7. Pyrih I.V., Bidniak H.S. (2019). Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni zlochyniv. *Navchalnyi posibnyk*. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukr.].

8. Rossynskaia E.R. (2008). *Sudebnaia ekspertyza v grazhdanskom, arbytrazhnom, admynstratyvnom y uholovnom protsesse* / E.R. Rossynskaia. 2-e yzd., pererab. y dop. M.: Norma [in Ukr.].

9. Salteviskyi M. V. *Kryminalistyka (u suchasnomu vyhliadi): pidruchnyk*. K.: Kondor, 2005. 588 s. [in Ukr.].

10. Yakovliev R.M., Muliavka D.H. (2017). *Reformuvannia orhaniv dosudovoho rozsliduvannia v Ukraini: monohrafiia* / R. M. Yakovliev, D. H. Muliavka. Irpin: Universytet DFS Ukrainy [in Ukr.].

SUMMARY

Dmytro O. Shapovalov. Forms of using special knowledge in criminal proceedings: theoretical and praxeological aspects. The author has outlined topical issues of using special knowledge in criminal proceedings. He has emphasized that in order to comply with the principles of criminal procedure legislation and timely referral of criminal proceedings to court, law enforcement agencies must use modern advances in science and technology and be aware of the possibilities of special knowledge. To this end, the main forms of use of special knowledge, their harmonization with regulations and laws have been highlighted. The scientists' opinions on this subject have been analyzed. Various criteria for classification of forms of special knowledge have been specified. The focus is on those forms of use of special knowledge that are of the greatest importance for the pre-trial investigation, as well as the direct use of special knowledge by the investigator, prosecutor, given their functional responsibilities. Emphasis has been placed on the separation of functions of a forensic expert and a specialist, the reform of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine has been analyzed, both positive aspects and shortcomings of informed persons during investigative (search) actions have been noted.

The emphasis has been placed on the important role of such an investigative (search) action as the appointment of forensic examinations, indicating the errors and miscalculations made by the investigator, prosecutor during the collection of necessary materials, selection of comparative samples for expert examination. Particular emphasis has been placed on asking questions to the expert to address, their consistency with the objectives of specific criminal proceedings and ways to avoid common mistakes. The advisory assistance of knowledgeable persons is emphasized and its separation from the reference form of use of special knowledge has been proved. Based on the opinions of scientists, the author has proposed to use both oral and written consultation.

Keywords: *investigator, specialist, forensic expert, pre-trial investigation bodies, investigative (search) actions, forensic examinations, advisory activity.*

УДК 343.982.32

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-4-284-290

Ольга БРЕНДЕЛЬ®

завідувач сектору

(Національний науковий центр

«Інститут судових експертиз

ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ВІДЕО-, ЗВУКОЗАПІСУ

Досліджено проблемні питання, які все частіше постають в експертній практиці, а саме: проблеми, пов'язані з неналежною підготовкою матеріалів, що надаються для проведення експертизи відео-, звукозапису.

Метою статті є аналіз актуальних проблем, які виникають під час призначення експертизи відео-, звукозапису та визначення шляхів їх вирішення.

Проаналізовано матеріали відео-, звукозапису, які надаються на експертизу; визначено дві основні групи таких записів; розглянуто, яка інформація із досліджуваних записів використовується слідчими органами і з якою метою. Розглянуто об'єкти дослідження, завдання, що вирішуються в експертизі відео-, звукозапису. Проаналізовано проблемні питання, які виникають під час підготовки

© Брендель О. І., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1723-0203>

e-mail: olgabrenda@ukr.net

матеріалів та призначенні експертиз відео-, звукозапису; наведено шляхи їх вирішення, зокрема надано рекомендації щодо ознайомлення з наявними матеріалами, підготовки «спірних» записів для надання на дослідження, відібрання зразків голосу та мовлення для експертного дослідження.

Ключові слова: *судова експертиза відео-, звукозапису, фоноскопична експертиза, спірний запис, зразки голосу, зразки усного мовлення, ідентифікаційне дослідження.*

Постановка проблеми. Постійне збільшення використання відео-, звукозаписів у діяльності окремих установ і в побуті призводить до того, що у сферу кримінального процесу все частіше долучаються записи, виготовлені у різноманітних умовах. Дані, що отримані під час аналізу відео-, звукозаписів, можуть мати суттєве значення для встановлення обставин правопорушення та можуть використовуватись: під час перевірки оперативно-розшукових версій; для оцінки правильності використання обраної тактики розкриття або попередження злочину; розшуку злочинців, які переходять; визначення місця знаходження осіб, які втягнуті у злочинну діяльність тощо.

Першою, і на сьогодні найбільш суттєвою, проблемою під час підготовки матеріалів для призначення експертизи відео-, звукозапису (фоноскопичної експертизи) є підбір матеріалу, що надається на дослідження.

У криміналістичному дослідженні відео-, звукозаписів виділяють два основні напрями: перший, де об'єктом дослідження є усне мовлення особи, другий, де об'єкт – технічна сторона запису. Специфіка об'єктів дослідження, різноплановість вирішуваних завдань, що можуть бути поставлені на вирішення експерту, а також інші чинники визначають наявність деяких особливостей, на які слідчому необхідно звертати увагу під час ухвалення постанови про призначення експертизи відео-, звукозапису. Ці особливості можуть стосуватись як поставлених перед експертом питань, так і обсягу, характеру та порядку отримання матеріалів, які надаються на дослідження.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Невипадково від започаткування експертизи відео-, звукозапису організаційно-технічні та процесуально-правові проблеми під час підготовки та призначення судових експертиз відео-, звукозапису досліджувались такими вченими-криміналістами, як Л. М. Карнеєва, А. А. Ложкевич, В. А. Снетков, М. О. Селиванов, О. А. Леві, Е. К. Ребгун, В. А. Чиванов, В. Л. Шаршунський, Л. І. Громовенко, Г. С. Рамишвілі, В. Н. Сорокин, М. П. Хилобок, М. В. Салтевський, Ю. Ф. Жаріков, О. Р. Шляхов, Т. В. Авер'янова, О. Р. Россинська, О. І. Галяшина, Г. В. Оленін, І. О. Струк, Л. В. Домбровський, Ю. С. Харабуга, С. М. Шелепкова та ін.

Проте розвиток та масове поширення засобів здійснення та фіксації відео-, звукозаписів створює все нові можливості для використання таких записів у різних сферах, що призводить до появи нових проблем, які пов'язані з підготовкою матеріалів для надання на експертне дослідження, та зумовлює *актуальність* досліджуваної проблематики.

Метою статті є аналіз актуальних організаційних проблем під час призначення судової експертизи відео-, звукозапису та виявлення напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Практика проведення судових експертиз відео-, звукозапису показує, що всі відео-, звукозаписи умовно можна поділити на дві основні групи.

Першу групу становлять записи, що виготовлені безпосередньо у сфері діяльності правоохоронних органів, серед яких: записи інформації, що поступають у чергову частину; записи у процесі оперативно-розшукової діяльності; записи у судових засіданнях тощо. До цієї групи також слід віднести записи у сфері кримінального процесу, як результат використання відео-, звукозапису в процесі службово-виробничої діяльності, наприклад: записи повідомлень служби швидкої допомоги, Державної служби надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС); переговори екіпажів літаків із диспетчерами аеродромів; переговори диспетчерів електростанцій, підприємств газопостачання, залізниці, служби таксі тощо.

Левову частку серед таких записів становлять матеріали автоматизованих довідкових служб, інформаційно-пошукових систем, які працюють на базі автоматизованої техніки. Записи, виготовлені у сфері діяльності правоохоронних органів можуть містити інформацію про: заяви громадян та посадових осіб про скоєння злочину, або злочини, що готуються, отримані через службу «102»; повідомлення слідчо-оперативних груп про характер злочину, прикмети злочинців чи викраденого майна, можливі шляхи переміщення злочинців та заходи, які вжиті для їх затримання; безпосередньо про обставини скоєння злочину; місце, спосіб скоєння злочину; осіб, які скоїли злочин, їхню кількість,

прикмети та місця їх знаходження; результати огляду місця події чи предметів, що пов'язані зі злочином; можливих свідків злочину; результати опитування громадян з метою отримання оперативно-розшукової інформації у процесі розшуку; результати допиту громадян у приміщеннях правоохоронних органів.

Записи у сфері службово-виробничої діяльності можуть бути використані слідчим під час розслідування злочинів для встановлення: ситуаційних моментів, які важливі для процесу доказування (факт присутності/відсутності; факт звернення із заявою; факт переговорів, які відбулися тощо); причетність посадових осіб до різноманітних подій або ситуацій, що розслідуються; зміст розпоряджень посадових осіб; факти надходження заяв про події та реагування на них посадовими особами; факт хуліганських проявів конкретних осіб (хибний виклик швидкої допомоги, ДСНС) тощо.

Другу групу становлять записи, які отримані приватними особами для фіксації інформації з метою її використання під час тлумачення різноманітних ситуацій, що є предметом попереднього слідства. Такими записами зацікавлені особи намагаються довести факт події, яка відбулась; викрити певну особу, причетну до скоєння злочину, або, навпаки, обґрунтувати своє алібі. Ця група записів може містити інформацію або відомості, що корисні для слідства: про осіб, які скоїли або причетні до скоєння злочину; про обставини скоєння злочину (змови або приховування слідів злочину); про факти зустрічей або знайомства; про причетність до скоєння злочину конкретних осіб або ступінь їх причетності; про причетність учасників розмови до події тощо.

Також до цієї групи можна віднести й «побутові» записи, призначені для особистого користування, виготовлені, зазвичай, під час сімейних свят; відомості, що надалі будуть становити інтерес для слідства, в цих записах зафіксовані випадково. Сам процес запису не має прямого причинно-наслідкового зв'язку із злочином. Побутові записи можуть містити інформацію про відомості щодо події та фактичних обставин злочину, який розслідується та відбувся у момент запису в тому самому місці або приміщенні/поза ним, але в межах об'єктива відеокамери чи мікрофона/щодо подій, які не пов'язані із місцем проведення запису.

Аналіз «побутових» записів може допомогти слідству встановити низку вагомих обставин щодо правопорушення, яке розслідується, наприклад: факт присутності/відсутності конкретних осіб у цьому місці в певний час; факт і ступінь знайомства певних осіб; ступінь причетності кожного із учасників до правопорушення, ставлення певної особи до певного факту, що відбувається; дані, за якими можна реконструювати подію, поведінку учасників, ситуацію та умови, в яких відбувається подія тощо.

Насамперед, під час призначення експертизи відео-, звукозапису необхідно провести огляд відео-, звукозаписів, які слідчий планує надати на дослідження, для визначення їх вагомості для провадження та індивідуалізації – чіткого визначення об'єкта дослідження (визначення назви файлу, носія, на якому його зафіксовано тощо). За результатами огляду складається протокол огляду, в якому міститься повний текст записів. Якщо до суті провадження, що розслідується, має відношення не весь запис, а тільки його частина, то в протоколі відтворюється тільки та частина (фрагмент/фрагменти розмови). Виконання цієї вимоги не тільки полегшує роботу експерта, скорочує термін виконання досліджень, але й забезпечує відсутність зауважень під час розгляду справи в суді.

Зазначимо, що під час призначення експертизи треба звернути увагу на кількість об'єктів дослідження (*носії інформації – лазерних дисків, карток пам'яті, інших накопичувачів*) та записів, що на них зафіксовані (*наприклад, на одному диску із телефонними переговорами може бути зафіксовано записи розмов однієї особи за кілька місяців*). Із досвіду експертної практики, експерт інколи за один робочий день в змозі обробити не більше ніж 2–15 хвилин досліджуваного запису (залежно від його якості). В експертизі відео-, звукозапису кожний об'єкт досліджується окремо. Якщо фіксація однієї події відбувалась кількома джерелами, і всі вони надані на дослідження, то обсяг досліджуваного матеріалу, відповідно, подвоюється, потроюється тощо залежно від кількості наданих на дослідження матеріальних носіїв, що призводить до збільшення строку проведення експертизи. Незважаючи на те, що встановлення текстового змісту розмов, які зафіксовані на фонограмі, не є окремим експертним завданням, оскільки не потребує застосування спеціальних знань, воно проводиться експертом під час вирішення питань персоналізації мовленнєвого матеріалу чи застосуванні спеціальних методів покращення розбірливості усного мовлення. Для скорочення та забезпечення реального строку проведення експертизи ініціатору проведення експертизи необхідно визначати тільки ті за-

писи, які стосуються суті справи, або із довготривалих записів виокремлювати для дослідження тільки певні фрагменти [1, с. 63].

Як зазначалось вище, в криміналістичному дослідженні відео-, звукозаписів виділяють два основні напрями: перший, де об'єктом дослідження є усне мовлення особи, другий, де об'єкт – технічна сторона запису. Зважаючи на це, основними завданнями експертизи відео-, звукозапису є встановлення технічних умов і технології отримання відео-, звукозапису, а також дослідження усного мовлення з метою ототожнення особи за голосом та/або мовленням.

Зауважимо, що дослідження мовленнєвої інформації полягає в аналізі властивостей особистості та особливостей, що проявляються в її мовленні. Основним завданням ідентифікаційних досліджень мовленнєвої інформації є ідентифікація мовця за його голосом або усним мовленням. Для проведення таких досліджень разом зі «спірним» записом (запис, через який признається експертиза, що відображає фактичні обставини, істотні для справи, які необхідно перевірити експертним шляхом), необхідно надавати зразки усного мовлення конкретної особи, належність мовлення якої необхідно встановити на «спірному» записі.

Особливу увагу слід звернути на процес відбору зразків голосу та усного мовлення, оскільки від їх якості залежить можливість врахувати та зіставити під час експертного дослідження весь комплекс індивідуалізуючих ознак, порівняти всі особливості мовця та варіанти. Перш ніж приступити до отримання порівняльних зразків мовлення, необхідно ретельно вивчити досліджуваний запис. Під час підготовки порівняльного матеріалу треба враховувати, що на якість запису зразка впливає ціла низка чинників, зокрема: технічні параметри апаратури фіксації звуку; акустичні характеристики того приміщення, в якому проводиться запис; емоційний стан фігуранта тощо.

Акцентуємо на тому, що суттєві труднощі можуть виникнути тоді, коли зразки усного мовлення не будуть зіставні зі «спірним» записом. Зіставлення зразків усного мовлення зі «спірним» записом полягає у збігові умов їх запису, зокрема: теми розмов, емоційного стану тощо. Збіг умов записів дозволяє визначити та якісно оцінити чинники, що можуть впливати на відображення ознак усного мовлення та зумовити особливості їх дослідження у процесі проведення експертизи. Зіставлення по умовах запису досягається відбором зразків в умовах, аналогічних тим, в яких був отриманий «спірний» запис.

Звертаємо увагу, що усіх учасників слідчої дії перед початком запису необхідно попередити про дотримання повної тиші. Відповіді на питання мають бути розбірливі, розгорнуті. Особа, у якій проводиться відбір зразків, повинна знаходитись перед мікрофоном. У процесі проведення запису необхідно дотримуватись почерговості реплік і фраз, промовлених різними особами. Особу, зразки голосу та мовлення якої необхідно отримати, попередити не лише про надання неправдивих свідчень, але й про відповідальність за спробу навмисного спотворення голосу. Під час запису не рекомендується переривати особу, у якій відбирається зразок голосу, треба надати їй змогу вільно висловитися, навіть якщо вона відхиляється від теми розмови.

Рекомендуються такі форми зразків усного мовлення [2, с. 46–47]:

1. *Монолог*. Зразки можуть бути розповіддю за тематикою, яка пов'язана зі змістом «спірного» запису. Зіставлення за змістом, темою, характером відношень, емоційністю тощо має забезпечуватись особою, яка проводить відбір зразків, шляхом встановлення відповідного контакту, питань і прохань (говорити гучніше, швидше, чіткіше тощо). Така форма відбору зразків усного мовлення дозволяє найбільш повно відобразити індивідуальні лінгвістичні ознаки та меншою мірою – акустико-фонетичні ознаки.

2. *Діалог*. Зразки усного мовлення є бесідою з особою, у якій необхідно отримати зразки. Мовленнєві фрагменти, аналогічні за змістом із «спірним» записом і необхідні для досягнення зіставлення, можна включати у запитання, які ставляться. У разі потреби можна попросити повторити той чи інший фрагмент (фразу, зворот), сказати гучніше, тихіше тощо. В такій формі особисті лінгвістичні ознаки мовця проявляються не так яскраво, як при першій.

3. *Повторення*. При цій формі особа, яка надає зразки свого мовлення, повторює за тим, хто проводить відбір зразків слова (фрази, репліки), що містяться в «спірному» записі. При цьому мовленнєвий фрагмент поступово збільшують до повного обсягу. Наприклад, необхідна фраза: «Красуне, завтра о дев'ятій годині на вокзалі відбудеться вибух» – розбивають на такі елементи: «Красуне», «Красуне, завтра», «Красуне, завтра о

дев'ятій годині», «Красуне, завтра о дев'ятій годині на вокзалі» тощо. Поступово особа, що проводить відбір зразків усного мовлення, корегує особливості промовляння, досягає того, щоб фраза була промовлена аналогічно до «спірного» запису.

4. *Читання.* Ця форма зразків усного мовлення використовується лише тоді, коли передбачається, що «спірний» запис був зачитаний. Така форма відбору зразків полягає в читанні заздалегідь підготованого тексту, аналогічного за змістом «спірному» запису, оскільки читання відрізняється від спонтанного мовлення. Один чи кілька закінчених фрагментів багаторазово читаються з характерною промовою (від 10 разів). Читання має бути без помилок. Після кожного прочитання необхідно зробити паузу або перерву для забезпечення того, щоб не відбулось умисного одноманітного викривлення властивостей власної промови. Як свідчить практика, після кожного прочитання збоїв і запинок в читанні стає менше, краще проявляється навик читання. У разі потреби в кожному новому читанні можна регулювати його темп: прохати читати швидше, повільніше, виразніше; читати відповідно до розділових знаків тощо.

Зразки першої/другої форм можна відбирати одночасно, однак, більш правильним буде їх окреме отримання роздільно у часі. Запис повинен проводитись у якісних акустичних умовах, оскільки під час запису фіксуються всі звуки навколишньої обстановки; сукупність звуків, що притаманні тому місцю, де проводився запис.

Кращі результати в експертизі відео-, звукозапису досягаються за умов, коли на дослідження надається одночасно кілька зразків усного мовлення однієї й тієї самої особи. Під час відбирання зразків усного мовлення будь-якої форми треба пам'ятати про кількість мовленнєвого матеріалу. Бажано отримати зразки голосу та мовлення фігуранта загальною тривалістю не менше ніж 20...25 хвилин.

У процесі відбору зразків голосу та/чи мовлення й підготовки матеріалів для надання на експертизу треба дотримуватись таких основних правил: до відбору зразків голосу та мовлення не можна ставитись формально; треба дати змогу особі, у якій проводиться відбір зразків мовлення, звикнути з обстановкою, встановити з нею психологічний контакт; необхідно пам'ятати, що головною метою отримання зразків є запис усного мовлення особи, у якій вони відбираються, тому не потрібно її перебивати, говорити одночасно з нею.

У першій групі записів (записи, виконані певними органами внаслідок своєї професійної діяльності), на думку експерта, встановлювати технічні умови та технології отримання записів не доцільно, оскільки інформація, що отримана шляхом проведення оперативно-розшукових заходів підрозділами державних органів, які мають на це певні повноваження, обов'язки, права, відповідальність тощо, не повинна викликати сумнівів в її автентичності. Всі дії співробітників спецпідрозділів, державних органів фіксуються згідно з нормами чинного законодавства відповідними документами.

Окрему групу також становлять записи, що проводяться слідчим або із залученням спеціаліста для фіксації процесу та змісту процесуальної дії. У такому разі гарантією автентичності запису є дотримання загального порядку її виробництва та процесуального оформлення під час долучення записів до протоколів слідчої дії або іншого процесу.

Записи другої групи (записи, отримані приватними особами) можуть мати доказову значущість лише за умови дотримання передбаченого законодавством порядку долучення матеріалів до справи як речові докази. У цьому випадку досліджувати та доводити оригінальність та технічні умови і технології отримання відео-, звукозапису вбачається доцільним. Експертний висновок з дослідження таких записів має важливе значення для справи, оскільки за його допомогою як спростовуються хибні доводи зацікавлених осіб про те, що запис не відповідає дійсності, змонтований, мовлення не належить певній особі, так і у слідчого виникають аргументовані підстави для того, щоб не приймати досліджуваний запис як джерело доказу, та притягнути причетних до відповідальності за фальсифікацію.

Найчастіше фальсифікують саме записи, надані приватними особами, тобто ті, які належать до групи «побутових» записів. Такими записами зацікавлені особи намагаються обґрунтувати своє алібі, викликати підозру у слідчих органах щодо третіх осіб тощо. Такі записи за часом їх виготовлення поділяються на записи, отримані до порушення кримінального провадження, та записи, що виготовлені у процесі розслідування.

Багато методів і способів фальсифікації записів пов'язані із виготовленням копії записів, тому слідчий, який призначає експертизу, має вжити усіх заходів для надання на

дослідження:

- оригінального запису (не копії);
- оригінального пристрою, яким здійснено запис;
- додаткове обладнання, що використовувалось для запису, у повному складі: мікрофон, джерело живлення, прилади керування тощо;
- повні відомості про внесення конструктивних змін у пристрій запису та додаткове обладнання із зазначенням хронології таких змін та опис тракту запису від передавача (мікрофона, відеокамери) до приймача (технічного засобу фіксації) із зазначенням кількості каналів та інших технічних супутніх засобів [3].

Треба зазначити, що під час встановлення факту про те, що досліджуваний запис є копією, зазвичай, встановлення ознак монтажу не має практичного сенсу, оскільки в копіях ознаки монтажу можуть бути замасковані або взагалі знищені, що може призвести до хибних висновків під час оцінювання таких доказів.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що використання записів як джерело доказової інформації насамперед залежить від експертного дослідження. Сучасні досягнення технічного прогресу призвели до широкого застосування пристроїв відео-, звукозапису (в тому числі і засобів прихованого спостереження), що дозволяє їх використовувати за будь-якої потреби як у сфері кримінального процесу, так і у звичайному побуті. Першочерговим завданням правоохоронних органів є повне та об'єктивне встановлення обставин подій, які відбуваються, збирання достатніх доказів для з'ясування механізму злочину та винуватості учасників злочину. Матеріали відео-, звукозапису, які долучаються до матеріалів провадження, є найбільш об'єктивним джерелом доказів, що мають суттєве значення для розслідування злочинів. Правильна підготовка матеріалів відео-, звукозапису, які надаються на проведення експертизи, не тільки полегшує роботу експерта, скорочує термін виконання досліджень, але й забезпечує відсутність зауважень під час розгляду справи в суді.

Список використаних джерел

1. Брендель О. І. Судова експертиза відео-, звукозапису: особливості призначення та проведення у кримінальних провадженнях за фактами вчинення корупційних злочинів. О. І. Брендель // Особливості підготовки матеріалів для призначення та проведення судових експертиз у кримінальних провадженнях за корупційними злочинами: матеріали міжвідомчого науково-практичного семінару «Проблемні питання призначення та проведення судових експертиз у кримінальних провадженнях за корупційними злочинами» (Харків, 12 липня 2019 р.) / ХНДІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, НАБУ. – Харків: Константа, 2019. – С. 59–69.
2. Ложкевич А. А., Макаров А. М., Шаршунский В. Л. Звукозапись и фоноскопическая экспертиза на предварительном следствии : учеб. пособ. – Минск : ВНИИ МВД СССР, 1984. С. 46–47.
3. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5 (зі змінами та доповненнями). *Офіційний вісник України*. 1998. № 46. С. 172.

Надійшла до редакції 04.12.2020

References

1. Brendel, O. (2019) Sudova ekspertiza video-, zvukozapisu: osoblivosti pryznachennya ta provedennya u kriminalnih provadzhennyah za faktami vchinennya koruptsiynih zlochiniv [Forensic examination of video and audio analysis: features of appointment and conduct in criminal proceedings on the facts of corruption crimes] – Harkiv : Konstanta, 2019. – S. 59–69. – ISBN 978-966-342-416-0. [in Ukr.]
2. Lozhkevich, A., Makarov, A., Sharshunskiy, V. Zvukozapis i fonoskopicheskaya ekspertiza na predvaritelnom sledstvii : Uchebnoe posobie (1984) [Sound Recording and Phonoscopic Examination During Preliminary Investigation: A Study Guide] – Minsk : VNIИ MVD SSSR, S. 46–47. [in Belarus]
3. Naukovo-metodichni rekomendacii z pitan' pidgotovki ta pryznachennya sudovih ekspertiz ta ekspertnih doslidzhen': vid 08.10.98 № 53/5 (zi zminami ta dop.). [Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert research] *Ofitsiyniy visnik Ukrainy* vid 03.12.1998. № 46. S. 172. [in Ukr.]

SUMMARY

Olha I. Brendel. Organizational problems when appointing forensic video, audio analysis.

The problematic issues that increasingly arise in the examination of video and audio recording, namely the problems associated with the improper preparation of materials provided for the examination of video and audio recording, have been studied.

The purpose of the article is to analyze the current problems that arise in the appointment of the examination of video, audio and identify ways to solve them.

The materials of video, audio analysis, which are provided for examination, are analyzed; two

main groups of such records are identified. The first group of records - records made by certain bodies as a result of their professional activities. The second group - records received by ordinary citizens. Considered what information from the investigated records is used by investigative bodies for what purposes. The objects of research, tasks that are solved in the examination of video, audio analysis are considered. The problematic issues that arise during the preparation of materials and appointment of video and audio examinations are analyzed; the ways of their solution are given, in particular, the recommendations on acquaintance with the available materials, preparation of «disputable» records for submission for research, sampling of voice and speech for expert research are given. The paper considers the following forms of samples of oral speech: monologue, dialogue, repetition and reading; peculiarities of obtaining them for solving certain problems. The requirements are given that are put forward to solve the problems of establishing technical conditions and technologies for obtaining video audio recording.

Keywords: *forensic examination of video, audio analysis, phonoscopic examination, disputed recording, samples of voice, samples of oral speech, identification research.*

УДК 343.985

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-4-290-295

Володимир ПРИЛОВСЬКИЙ®,
доцент кафедри
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

АЛГОРИТМИ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Висвітлено деякі аспекти розслідування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність. Розглядаються алгоритми дій працівників правоохоронних органів у досліджуваній категорії кримінальних проваджень.

Визначено порядок дій уповноважених осіб відповідно до кожної із них. Зокрема, стосовно першої ситуації, зазначено, що вона є найбільш простою. На момент порушення внесення відомостей в ЄРДР очевидні подія втягнення неповнолітнього в протиправну діяльність і спосіб вчинення кримінального правопорушення. Крім того, встановлено особи злочинця і неповнолітнього, втягненого в протиправну діяльність, а також характер взаємин між ними. Відомі обставини скоєння неповнолітнім протиправних дій, а злочинець визнає свою провину і дає правдиві показання.

Ключові слова: *протиправна діяльність, неповнолітній, втягнення, організація, типова слідча ситуація, алгоритм дій, слідча (розираюча) дія.*

Постановка проблеми. Уповноважені особи повинні виконувати свої посадові обов'язки згідно з конкретними обставинами та обстановкою. Загалом, можна сказати, що однією з основоположних наукових категорій для планування та організації досудового розслідування є слідча ситуація. У той же час, втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність характеризується специфічними обставинами, що впливають на алгоритми дій працівників Національної поліції під час виявлення та розслідування вказаних кримінальних правопорушень. Тому вважаємо за необхідне дослідити питання типових слідчих ситуацій при розслідуванні визначеної категорії протиправних діянь.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Вагомий внесок у розвиток типових слідчих ситуацій розслідування зробили такі вчені, як О. Я. Баєв, В. П. Бахін, О. І. Возгрін, А. Ф. Волобуєв, І. Ф. Герасимов, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, М. В. Салтєвський, В. В. Тіщенко, К. О. Чаплинський, Ю. М. Чорноус, В. Ю. Шепітько та ін. Але наше дослідження конкретизувало алгоритми дій працівників правоохоронних органів при розслідуванні втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність з огляду на сучасну судово-слідчу практику та позиції науковців.

© Приловський В. В., 2020
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4490-6301>
k_ksmp@dduvs.in.ua